a felügyelet nélküli gyermeket menhelybe elhelyezni. Kívánják, hogy a 7-ik iskolaévig tilos legyen iskolán kívüli egyesületbe belépni, iskolán kívüli hangversenyeken, esti előadásokon részt venni. Iskolaköteles gyermeknek tilos legyen politikai szervben szerepelni. Kívánják a tanulók iskolánkívüli idejére munkaalkalmak megteremtését, az iskolahelyiségek átengedését ifjúsági egyesületeknek, a gyermekek alkoholtilalmának szigorítását. Az iskolával kapcsolatban kívánják a felsőbb osztályokban a tanulók előkészítését a későbbi családi kötelességekre, a tanulók délutáni foglalkoztatását játékkal, kerti munkával, kézimunkával, kirándulással, énekkel, zenével. Kívánnak állampolgári nevelést a leányoknál is. Kívánnak hatékonyabb fegyelmi eszközöket, bizonyos esetekben a testi fenyíték megengedését. A tanítóképzőkben a kiválasztás megszigorítását kívánják.

A jelentések általában sötét képet festenek a berni iskolán kívüli viszonyokról. Megitélni csak az tudná, akinek összehasonlításra alkalma volna, aki a maga községében ugyanilyen körültekintéssel, minden részletre kiterjedő vizsgálatot végezne. A jelentések, a belőlük levont következtetések, az iskolabizottság többszöri tárgyalásának anyaga mindenesetre sok gondolatot vetnek föl, sok értékes szempontot szolgáltatnak a tanulók iskolánkívüli viszonyainak megfigyelésére. *Szenes Adolf.*

Prof. Dr. Hermann Weimer: Fehlerverhütung und Fehlervermeidung. Düsseldorf, 1939. 8-r., 328 l.

H. Weimer ebben a könyvében két korábbi értekezésének fonalát veszi fel újra. (Psychologie der Fehler, 1925. Ism. Focher László: M. P. 1926. 130—2. lk. — 2. kiad. 1929. — Fehlerbehandlung und Fehlerbewertung, 1931.) Annakidején igen érdekesen mutatott rá, hogy az iskolai munka tetemes részében a hibák ellen folytatott küzdelem. A tárgy természetéből következő — mondhatnók — negatív nézőpont a tanítás és a tanulás folyamatának számos mozzanatára vetett sokszor meglepő világosságot.

Legújabb művében az akkor bemutatott hibalehetőségeknek és a belőlük származó hibáknak elhárítására, illetőleg elkerülésére óhajt útmutatást adni. Az előbbi inkább iskolaszervezeti és módszeres feladat, az utóbbira elsősorban a tanulóifjúságot kell ránevelnünk.

Mind a két törekvésnek hosszú történeti multja van. Az iskolaügy reformjai, az oktatás intézményeinek fokozatos tagolódása, a módszer javítását célzó törekvések mind elsősorban az iskolai munka eredményességét akarták fokozni, és ez egyúttal azt jelentette, hogy a hibás teljesítmények elhárítására is törekedtek.

Hasonlóképen korunk legtöbb oktatásügyi követelménye is — közvetlenül vagy közvetve — a hibák elleni küzdelem szolgálatában áll. Az iskolaépület megfelelő elhelyezése és belső berendezése, a munkaidő arányos elosztása, a gyermek- és ifjúságlélektan tanulságainak figyelembevétele — mind-mind ismert szempont, s H. Weimer könyvében sem kerülnek lényegesen újszerű megvilágításba. Ugyancsak nem sok újat tudunk meg a következő fejezetekből sem, amelyek a figyelem felkeltéséről és irányí-

tásáról, az emlékezet biztosításáról, valamint a szemléletes és az elvont gondolkodás ápolásáról szólnak.

A szerző könyvének a hibák elhárítását tárgyaló fent vázolt tekintélyes részében mintegy fordított egyet eredeti nézőpontján. Első közleményeiben a hibák oldaláról közelítette meg a kérdést, és ezért — mint már bevezetőben említettük — sokszor igen érdekes összefüggésekre tudott rámutatni. Most azonban — úgyszólván kerülő úton — ugyanazt az álláspontot foglalja el, ahonnan a metodikai elmélkedők általában szemlélik a kérdést: hogyan lehet helyes (= hibátlan) eredményre szert tennünk? A hibátlanságra való törekvés azonban eléggé szétfolyó és kényszerűen részletekbe vesző szempont ahhoz, hogy segítségével az érintett kérdéseket megnyugtató rendbe lehessen foglalni.

A következőkben a szerző azt tárgyalja, hogyan lehet az ifjúságot a hibák elkerülésére vezetni. Ez elsősorban az akarat nevelésének kérdése. Az akarat szívóssága és a lelkiismeretesség a gyermek és ifjú fejlődése folyamán közvetlenül is kibontakozik ugyan, de szükség van a segítő kézre is. A legtermékenyebb szempontokat Poppelreuter »pszichokritikai eljárása« nyújtja: a növendéket mindenekelőtt rá kell ébreszteni az átlagos emberi cselekvés és gondolkodás tökéletlen és hibás voltára, majd pedig erősíteni kell benne a felébredő önbírálatot és a tökéletességre-törekvést. A cél a közösség szolgálatában végzett emberileg hibátlan munka kötelezettségének és felelősségének tudata.

Függelékben ismerteti a szerző az ú. n. Robinson-tanfolyamok (Robinson-Kurse zur Einfachstschulung der handwerklichen Fähigkeit) néhány esztendős mozgalmát, mert úgy látja, hogy ebben valósul meg legelőször a könyvében képviselt eszmék egyrésze. Ezeknek a tanfolyamoknak a növendékei azt tanulják meg, hogyan lehet a legfogyatékosabb eszközökkel is egyszerű gyakorlati feladatokat a lehető legnagyobb pontossággal elvégezni. A tanfolyam eredményei a beszámolók szerint várakozáson felül jók. Nekünk azonban az ismertetett gyakorlatok lélekteleneknek, de legalább is igen nagy mértékben gyermekszerűtleneknek tetszenek.

Az egész könyvön a régi és tapasztalt pedagógus tárgyszeretete és a tanítás, valamint a tanulás munkájának tiszteletreméltóan komoly erkölcsi felfogása vonul végig. Ugyancsak rokonszenves az a határozottság is, amelylyel egyes »divatjamult« és »meghaladott« módszeres eljárásokat védelmébe vesz. Kár, hogy némelyik az iskolánkívüli életből merített érve, vagy odavonatkozó utalása megbontja fejtegetéseinek egyébként zárt körét.

ifj. Zibolen Endre.

Baldur von Schirach: Revolution der Erziehung. (2. kiadás.) 1939. 8-r., 198 lap.

Alkalmilag elmondott beszédek, amelyek a meggyőzés hangján szállnak síkra a német nevelésnek jórészt bekövetkezett forradalmasítása mellett és bizonyára nagyban hozzájárulnak majd a külföldön elterjedt téves magyarázatok és félreértések eloszlatásához. A Hitler-ifjúság birodalmi ve-